

0 жастан 6 жасқа дейінгі балалардың сөйлеу тілінің даму кезеңдері.

1 ай. Баланың қажеттіліктерімен бірге жүретін рефлекторлық айқай мен рефлекторлық дыбыстар (тамақтану, жаялық ауыстыру, ауырсыну және т.б.). Айқайда мұрын реңктері бар дауысты дыбыстар басым болады. Баламен сөйлеу қарым-қатынасына назар аудару реакциясы.

2 ай. Баламен сөйлескенде күлімсіреу.

3 ай. Ересектермен қарым-қатынас жасау кезіндегі жандандыру кешені, гүрілдеу (бұл ұрысудың бірінші кезеңі - а, ы, у дыбыстарына жақын дауысты дыбыстарды айту, дауыссыз дыбыстармен тіркесуі мүмкін г).

Мысалы, "у-у-у-у" немесе "гу-у-у-у". Дауысты тыңдайды, интонацияға адекватты жауап береді, таныс дауыстарды таниды.

4 ай. Жандандыру кешенінің дифференциациясы (әр түрлі таныс адамдарға әр түрлі реакциялар. Мысалы, бала әкесін анасынан ажыратады. Бейтаныс адамдарға реакция әлі жоқ), күлкі. Сонымен бірге сөйлеуді түсінуді дамыту процесі жүзеге асырылады, нәресте интонацияны басқаруды үйренеді.

5 ай. Дыбыс бағытын дифференциациялау (дыбыс көзін іздейді және оған назар аударады, мысалы, сөйлеушінің бетіне. Бұл жаста балалар сөйлемейтін дыбыстарды тани бастайды: машинаның шуы, ағаштардың сыбыры, иттің үруі), әуезді гүрілдеу.

6 ай. Шырылдау (буындарды бірнеше рет қайталау: "ба-ба-ба", "ма-ма-ма")

Белгілі бір жағдайдағы жеке нұсқауларды түсінеді және кейбір ауызша бұйрықтарға бағынады (ананды сүй, Қалам бер, мүмкін емес және т.б.).

7 ай. Бірлескен ойын іс-әрекетіне дайындық, дыбыстық ойыншыққа бағдарлану.

8 ай. Бейтаныс адамға реакция. Былдырлау енді бірнеше рет қайталанудан емес, екі ашық буыннан тұратын "былдырлаған сөздерге" дейін азаяды: "ба-ба", "па-па". Бірақ бала әлі күнге дейін айтылған сөздерді адамдармен немесе заттармен байланыстырмайды.

9 ай. Қимылдар арқылы қарым-қатынас, "Жақсы" ойыны.

10 ай. Жағдаяттық қарым-қатынаста түсінікті 1-2 "былдырлаған сөздерді" қолдана отырып, айтылған сөйлеуді ситуациялық түсіну. Жеке пәндердің атауын түсінеді.

11 ай. Жағдаймен байланыстыра отырып, 3 "ұрысқан сөзді" қолдану.

1 жыл. Қимылмен толықтырылған қарапайым нұсқаулықты (мысалы, доп беру, анаңа бару) түсініп, 3-4 "ұрысатын сөздерді" қолдану. Бала ересектердің сөйлеу дыбыстарына еліктейді. Бір буыннан тұратын екі буынды сөздердің пайда болуы: "ана, ағай". Оның есімі кім екенін біледі. Жануарлардың дауыстарына және әртүрлі заттардың дыбыстарына еліктегенді ұнатады. Қуана күледі.

Бір жылдан кейін нәресте заттарды сюжеттік суреттерде көрсете алады. (Сурет: Бала тамақтанады. Сұрақ: "Қасық қайда?"). "ЖОҚ" сөзін түсінеді. Ол көптеген дыбыстарды жақсы естиді және ажыратады.

1 жыл 3 ай. Сөздік қоры 6-10 сөзге дейін артады. Қимылсыз қарапайым нұсқауларды түсінеді (қуыршақ беріңіз, ботқа жеңіз және т.б.). Сюжеттік суреттердегі заттарды көрсетеді.

1 жыл 6 ай. Дене мүшелерінің бірін, сөздік қорын 7-20 сөзден көрсетеді. Суреттердегі заттарды таниды, атын атауға тырысады (сөздік қоры бойынша).

1 жыл 9 ай. Дененің үш бөлігін, 2 сөзден тұратын сөз тіркесінің басын көрсетеді. Сөздік қоры шамамен 27 сөзден тұрады. Іс-әрекеттің атаулары пайда болады: ди, бух (шамамен 5 сөз). Сөзде бір буын (екпінді немесе екеуі бірдей: га-га, ту-ту) жаңғыртылады. Екі буынды сөздерді көбейтеді, үш буынды бір буынды жіберіп алады. 2 жасқа жақын ол етістіктерді қолданады: писи, ниши, ди, дай.

Суреттерде көрсетілген іс-әрекеттерді түсінеді, "Кімнің отырғанын көрсет; кім ұйықтап жатыр" сияқты нұсқауларды орындайды; екі сатылы нұсқаулықты орындайды, ас үйге кіріп, кесе әкел; әдеттегі нақты жағдайда предлогтардың мағынасын түсінеді - Сен не отырасың?

Сөздерді тыңдайды және олардың мағынасын түсінеді. Оқыған кезде жақсы көреді.

2 жыл. Дененің 5 бөлігін, сөздік қорын кем дегенде 50 сөзден көрсетеді; 2-3 сөзден тұратын сөйлемдерді қолдана бастайды. Сын есімдер пайда болады. Дауыссыз дыбыстардың үндестігі бір дыбысқа ауыстырылады. Сөздерді қолданады: Иә, жоқ, әлі. Заттар мен іс-әрекеттерді үйлестіреді (Көлік жүреді; мен қалаймын).

2 жыл 6 ай. Сөздік қордың тез өсуі байқалады. Есімдіктерді орынды қолданады: мен, сен, мен. 2-3-4 сөзден тұратын сөйлемдерді қолданады. Одақсыз күрделі ұсыныстар. "Бір", "екі" деген екі цифрды дұрыс ретпен қайталайды, "бір" саны туралы түсінікке ие. Біз сөздердің кішірейтілген формаларын қолданамыз. Жұрнақтар пайда болады. Оқылған әңгімелер мен ертегілерді түсінеді (сурет негізінде, содан кейін онсыз).

3 жыл. Сөздік қоры 500 сөзден және одан жоғары, 3 немесе одан көп сөзден тұратын сөйлемдермен байланысады, зат есімдер мен етістіктердің көпше түрін қолданады. Өзінің атын, жынысын, жасын атайды, қарапайым предлогтардың мағынасын түсінеді, келесі тапсырмаларды орындайды: "Кубикті кесенің астына қой"; "текшені қорапқа сал". Сізге жиі сұрақтар қояды. Сөйлегенде өз әсерлерін, ойларын айтады.

Оқу кезінде дыбыстарды, буындарды, сөздерді реттейді. Заттардың түстерін, формаларын атайды.

"Үйге келгенде мен... боламын" сияқты күрделі сөйлемдерді түсінеді.

Сияқты сұрақтарды түсінеді: "Сіздің қолыңызда не бар?". "Қалай" және "неге" түсіндірмелерін тыңдайды.

"Алдымен қолымызды жуамыз, сосын түскі ас ішеміз" деген екі сатылы нұсқаулықты орындайды. Жай көсемшелер мен көптік жалғаулардың мағынасын түсінеді.

3-4 жас. 1500-ге жуық сөзден тұратын сөздік қоры бар. Күрделі сөйлемдерді қолдана бастайды. 4-5 сөзден тұратын сөйлемдермен сөйлейді. Көптеген сұрақтар қояды, "Кім?" және "Неге?" Сөздерін қолданады. Сияқты өрнектерді қолданады: "Менің ойымша....", "Мен үміттенемін....".

Етістіктерді өткен шақта дұрыс қолданады.

Күрделі сөйлемдерді, белгілі бір үйреншікті жағдайдан тыс көсемшелердің мағыналарын түсінеді. Ұзақ ертегілер мен әңгімелерді тыңдайды.

Сұраныстар мен бұйрықтарды, тіпті қажетті пән көзге көрінбесе де орындайды.

4-5 жас. Оның сөздік қоры 3000-ға жуық сөзден тұрады. Ол өзінің мекен-жайын біледі. 5-6 сөзден тұратын сөйлемдерді қолданады. Ол сөйлемдердің барлық түрлерін, соның ішінде күрделі сөйлемдерді қолданады.

Қайта айта алады. Барлық дыбыстарды дұрыс айтады. Ол оңнан солға қарай анықтайды, бірақ басқаларында емес. Қарапайым антонимдерді біледі (үлкен, кіші, қатты - жұмсақ). Өткен, қазіргі және болашақ шақтарды қолданады. 10-ға дейін санайды. Заттардың мақсатын біледі және олардың неден жасалғанын айта алады. Ауызша тапсырмаларды артта, арасында, жанында, т.б предлогтармен орындайды. Шартты сөйлемді сөзбен түсінеді *егер*. "Суретті Маша салған" сияқты сөйлемдердің грамматикалық формасын түсінеді.

6 жас. Оның 4000-ға жуық сөзден тұратын сөздік қоры бар. Ол барлық дыбыстарды дұрыс айтады. Әңгімелеуді және қайталауды біледі, айтылып жатқан нәрсеге өз көзқарасын білдіруге тырысады. Күрделі сөйлемдерді қолданады. Сөйлеудің барлық бөліктерін қолданады. Абстрактілі және дерексіз ұғымдарды қолданады.

Сөйлеу дыбыстарын есту және айтылу арқылы ажыратады және ажыратады. Өткен күндегі оқиғаларды, оқиғаны, мультфильмді қайталай алады.